

POLITIET

Sør-Vest politidistrikt

Hatkriminalitet

Anmeldt hatkriminalitet 2020

Sør-Vest politidistrikt

Offentlig

Stavanger, juni 2021

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Innledning	6
Metode	8
Hva viser statistikken for Sør-Vest politidistrikt?	9
Hatkriminalitet etter kriminalitetstype	9
Hvor i politidistriktet blir anmeldte saker registrert?	11
Hvem er involvert i hatkriminalitet?.....	13
Nærmere om fornærmede.....	13
Nærmere om identifiserte gjerningspersoner	16
Ruspåvirkning	17
Relasjon mellom fornærmede og gjerningsperson	17
Avslutning	18

Forord

Hatkriminalitet er en alvorlig form for kriminalitet som rammer den enkelte, en bestemt gruppe og samfunnet som helhet.

Hatkriminalitet utgjør en alvorlig samfunnstrussel. Det er Stortingsvalg til høsten og det er avgjørende at våre politikere, så vel som alle samfunnsborgere, får ytre seg i den politiske og offentlige debatten. Erfaringsmessig vil mange lokalpolitikere i tiden fremover motta ubehagelige kommentarer i sosiale medier og vi har derfor startet prosjektet "OP Nettroll" som har som mål nettopp å avdekke straffbare kommentarer på Facebooksiden/profiler til politikerne i politidistriktet, og sette inn forebyggende tiltak mot gjengangerne.¹

Politidistriktet har over tid arbeidet med å forebygge hatkriminalitet. Vi har gjennom flere år hatt en mangfoldskoordinator som jobber systematisk med kartlegging, forebygging og undervisning i politidistriktet, og samarbeider med eksterne partnere. I de senere år har vi etablert en nettpatrulje som blant annet monitorerer hatefulle ytringer på internett.

I tillegg utgir vi denne rapporten. Målet er å dele kunnskap internt, men spesielt med eksterne partnere slik at vi kan danne oss et felles situasjonsbilde, følge utviklingen og

sammen jobbe best mulig forebyggende.

Vårt arbeid bygger på et solid fundament og på klare styringssignaler. Regjeringen lanserte sin strategi mot hatefulle ytringer i 2016 og arbeidet har siden blitt styrket. I 2020 ble den nye Ytringsfrihetskommisjonen etablert. Den skal granske ytringsfrihetens stilling i Norge. Videre er et nasjonalt kompetansesenter for hatkriminalitet lagt til Oslo politidistrikt.² Riksadvokaten har gjennom flere år understreket at straffbare handlinger motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonalitet, religion eller livssyn, seksuelle orientering eller nedsatte funksjonsevne (hatkriminalitet) skal prioriteres.³

Vi vil derfor fortsette arbeidet med å forebygge hatkriminalitet og vi oppfordrer til å anmelde denne typen saker. I Sør-Vest politidistrikt skal vi fortsette arbeidet med opplæring og bevisstgjøring av ansatte på fagfeltet samt dele kunnskap og informasjon med våre samarbeidspartnere.

Gøril Våland
visepolitimester
juni, 2021

¹ Se også "Nå skal politiet stanse nettroll" på <https://www.nrk.no/rogaland/sor-vest-politidistrikt-skal-stanse-nettroll-1.15483790>

² Se Tildelingsbrev 2021 til Politidirektoratet på <https://www.regjeringen.no/contentassets/801977>

[02ddb144e8a016a040e656751f/tidelingsbrev-pod-2021.pdf](https://www.regjeringen.no/contentassets/801977/02ddb144e8a016a040e656751f/tidelingsbrev-pod-2021.pdf)

³ Riksadvokatens mål og prioriteringer for 2021 på <https://www.riksadvokaten.no/document/riksadvokats-mal-og-prioriteringer-for-2021/>

Sammendrag

- Antall saker: Sør-Vest politidistrikt registrerte færre anmeldelser i koronaåret 2020. Det ble registrert 39 saker. Det er grunn til å tro at begrensningene for sosial kontakt og nedstengning av uteliv førte til færre saker. Reduksjonen vises også i nasjonale tall.
- Kriminalitetstype: Kriminalitetstypen *annen*, som blant annet omfatter anmeldelser for brudd på straffeloven §185, hatefulle ytringer, og §186, diskriminering utgjorde over 70 prosent av alle hatkriminalitetsanmeldelsene. Deretter følger kriminalitetstypen *vold* med 18 prosent og kriminalitetstypen *skadeverk* med åtte prosent.
- Annen: Det ble registrert 29 anmeldelser av ulike kategorier innen kriminalitetstypen *annen* i 2020. Den største gruppen var 0658 *Hatefulle ytringer - hudfarge, nasjonal/etnisk opprinnelse* med 21 anmeldelser, deretter 0660 *Hatefulle ytringer - homofile orientering* med to anmeldelser og to anmeldelser knyttet til 1683 *Hensynsløs atferd*.
- Vold: Det ble registrert syv anmeldelser innen *vold* i 2020, hvorav fire anmeldelser er knyttet til statistikkgruppen 1674 *Trusler* og en anmeldelse 1677 *Grove trusler*. De øvrige to anmeldelsene er knyttet til 1751 *Kroppskrenkelse* og 0562 *Forulemping av offentlig tjenestemann, annen tjenestemann*
- Skadeverk: I 2020 ble det registrert tre anmeldelser knyttet til kriminalitetstypen *skadeverk*.
To anmeldelser på 2851 *Skadeverk på eller i bygning*, og en anmeldelse på 2853 *Skadeverk på andre gjenstander (ikke tilh bygn, motorkj. tøy.)*. Hatefulle ytringer i form av graffiti og hærverk har ofte et antisemittisk motiv.
- Hvor i distriktet? Hatkriminalitetsaker ble registrert i alle de fem geografiske driftsenhetene. Flest saker ble registrert i driftsenhet Jæren, Sandnes og Dalane. Av kommunene var flest saker registrert i Stavanger.
- Åsted: Ved gjennomgang av straffesakene ser vi at fornærmede blir utsatt for hatkriminalitet på arbeid og skolen, i nabolaget, i bysentrum, og via ulike type medier. Flest fornærmede blir utsatt for hatkriminalitet i nabolaget.
- Antall forhold: Det ble registrert 72 forhold i 2020. 32 forhold som fornærmet og 35 som gjerningsperson.
- Kjønn fornærmet: Flest menn ble registrert som fornærmet i 2020, og flertallet i tilknytning til etnisitet
- Alder fornærmet: I de sakene hvor den fornærmede var en person var den yngste 12 og den eldste 53 år. Gjennomsnittsalderen var 29 år. Ni fornærmede var 18 år, eller yngre. Dette utgjør 28 prosent
- Statsborgerskap fornærmet: Fornærmede med norsk statsborgerskap utgjorde over 70

prosent i 2020. 23 fornærmede hadde norsk statsborgerskap, mens øvrige fornærmede hadde statsborgerskap fra Columbia, Cuba, Somalia, Sudan, Syria, Eritrea og Pakistan. Seks av de fornærmede med norsk statsborgerskap hadde et annet fødeland.

- Kjønn gjerningsperson: I 2020 utgjorde menn over 90 prosent av registrerte gjerningspersoner
- Alder gjerningsperson: I 2020 var de yngste gjerningspersonene 13 år, og den eldste var 74. Også når det gjelder gjerningspersoner registrerer vi en økning blant barn etter 2016.
- Statsborgerskap gjerningsperson: I 2020 hadde 86 prosent av gjerningspersonene norsk statsborgerskap. Av 35 registrerte gjerningspersoner hadde 30 norsk statsborgerskap
- Kjennskap mellom gjerningsperson og fornærmet: I 33 prosent av sakene var det en relasjon mellom fornærmet og gjerningsperson
- Ruspåvirkning i sakene: I 13 saker fremkom det av straffesaken at rus var involvert.

Innledning

Denne rapporten viser statistikk over anmeldt hatkriminalitet i Sør-Vest politidistrikt i 2020.

Det er viktig å understreke at rapporten kartlegger anmeldt og registrert hatkriminalitet. Det er grunn til å tro at det finnes mørketall da flere handlinger ikke blir anmeldt, eller på annen måte gjøres kjent for politiet.⁴

Mye kan påvirke omfanget av hatkriminalitet og anmeldelsestilbøyeligheten blant publikum. Kunnskap om hva som er straffbart er en ting, men ytre omstendigheter påvirker også. FNs generalsekretær, Antonio Guterres ba våren 2020 om at Koronapandemien ikke måtte føre til mer hat og fremmedfrykt, antisemittisme, hat mot muslimer eller påstander om at migranter og flykninger sprer viruset.⁵ Drapet på George Floyd i mai 2020 førte til omfattende og verdensomspennende protester mot politibrutalitet og rasisme.

Organisasjonen Unge funksjonshemmede utga i 2020 rapporten "Stå opp mot hatprat"⁶, der ungdom fortalte om utestengelse, trakassering og hat. Dette aktualiserte et behov for økt kompetanse på hatkriminalitet mot personer med nedsatt funksjonsevne, og samtidig satte det fokus på mørketall på denne type hatkriminalitet.⁷

I Sør-Vest politidistrikt har vi registrert få hatkriminalitetssaker knyttet til funksjonsevne. Det antas at det også på dette området er mørketall.

Vi har ikke registrert hatkriminalitet i Sør-Vest politidistrikt direkte knyttet til koronaepidemien eller drapet på George Floyd, men det kan ikke utelukkes at disse verdensomspennende hendelsene kan ligge som et bakteppe for hatefulle ytringer. Ved å bruke internett og delta på sosiale medier spres hat. Det er viktig å påpeke at straffeloven også gjelder hatkriminalitet som spres via internett

Hatkriminalitet defineres som lovbrudd som helt eller delvis er motivert av negative holdninger til faktisk eller oppfattet etnisitet, religion, seksuell orientering,⁸ kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk⁹, og/eller funksjonsevne¹⁰.

Endringene i straffeloven 1. januar 2021, som fremgår av fotnoter over, er dermed innlemmet i definisjonen, men gjenspeiles ikke av statistikken for 2020.

Hatkriminalitet er ikke avgrenset til bestemte straffebud i straffeloven gitt ved straffeloven §§ 185 og 186, men kan omfatte alle typer straffbare forhold i de tilfellene der straffeloven § 77 bokstav i¹¹ kan komme til anvendelse og begrunne en skjerpet straffereaksjon.

I politiets register kategoriseres en straffbar handling som hatkriminalitet enten ved at det straffbare forholdet rammes av bestemmelser i straffeloven som er å betrakte som hatkriminalitet, det vil si straffeloven §§ 185 og 186, eller ved at anmeldelser som gjelder andre straffebestemmelser blir særskilt merket som hatkriminalitet ut fra antatt

⁴ Se også Hatkriminalitet – Anmeldt hatkriminalitet i 2020. Oslo politidistrikt på www.politiet.no

⁵ Se Hatkriminalitet – Anmeldt hatkriminalitet i 2020. Oslo politidistrikt på www.politiet.no, side 3

⁶ (Unge funksjonshemmede.no 2020)

⁷ Hatkriminalitet – Anmeldt hatkriminalitet i 2020. Oslo politidistrikt på www.politiet.no, side 4

⁸ Ordlyden ble endret 1. januar 2021 fra tidligere "homofil orientering

⁹ Fra og med 1.januar 2021 er kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk lagt til i de aktuelle bestemmelsene i straffeloven.

¹⁰ Ordlyd ble endret 1. januar 2021 da det tidligere het nedsatt funksjonsevne.

¹¹ Straffelovens § 77 Skjerpende omstendigheter ... i) har sin bakgrunn i andres religion eller livssyn, hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, seksuelle orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk, funksjonsevne eller andre forhold som støter an mot grupper med et særskilt behov for vern

hatmotiv i politiets
saksbehandlingssystem/register
BL/STRASAK. (POD 2021)

Hatkriminalitet er følgelig brudd på straffeloven. Registrering på bakgrunn av motiv skiller seg fra politiets øvrige registrering av anmeldelser ved at det ikke bare er straffebudet som skal registreres, men også hatmotiv. Hatmotiv kommer ikke alltid frem. Uttrykket "doble mørketall" blir brukt for å beskrive at hatkriminalitet ofte ikke blir anmeldt og kjent for politiet, videre blir anmeldte forhold ikke nødvendigvis oppfattet til å være hatkriminalitet og korrekt registrert i politiets straffesakssystem. Samtidig er det grunn til å tro at politiets registrering er forbedret som følge av økt kunnskap og økt fokus. (POD 2021)

Metode

Data til denne rapporten er hentet fra politiets straffesaksregister ved uttrekk og bearbeiding i analyseverktøyet Pal for Strasak. Utrekket er gjort 15. april 2021. Med mindre annet er oppgitt refererer data til alle tabellene fra denne datoen.

Utrekkene i Pal for Strasak er gjort etter malen skissert i veilederen for registrering av hatkriminalitet (POD 2018).

Anmeldelser registrert i 2019 er hentet ut etter de såkalte rasisme- og diskrimineringsparagrafene, og anmeldelser som er merket av som hatkriminalitet i egen sakskategori i straffesakssystemet. En egen sakskategori betyr at i tillegg til å inkludere anmeldelser etter strl. § § 174,185 og § 186 i straffeloven, er det nødvendig at politiet haker av saken som hatkriminalitet i en egen sakskategori i politiets straffesaksregister.

Det er sakene som på anmeldelsestidspunktet vurderes som hatkriminalitet som utgjør utgangspunkt for tabellene i denne rapporten. Noen saker blir henlagt etter hvert som etterforskningen viser at så ikke var tilfelle. Motsatt kan informasjon underveis i en etterforskning føre til at hatkriminalitet blir lagt til. Vi kan ikke utelukke at hatkriminalitetssaker både i 2020, og tidligere år, ikke har blitt kodet som hatkriminalitet. Dette utgjør en usikkerhet ved datagrunnlaget til denne rapporten.

Totalt ble det anmeldt 50 hatkriminalitetssaker i Sør-Vest politidistrikt i 2020. Ved nærmere gjennomlesning av straffesakene ble 11 tatt bort fra datagrunnlaget som åpenbart feilførte, og det gjensto 39 saker. Denne gjennomgangen av saker ble også utført for 2019-anmeldelsene, men har ikke blitt gjort for årene 2016-

2018. Det betyr at det ikke er mulig å sammenligne tallene direkte fra år til år. Det er sannsynlig at saker også har blitt feilført som hatkriminalitet tidligere.

Ved gjennomgang av straffesaker har vi kunne hente ut mer informasjon som kan gi oss en større forståelse av omstendighetene rundt saken. I hvilken grad ble internett brukt? Var involverte personer beruset? Kjente gjerningsperson og fornærmet hverandre? Brukte de sosiale medier? Hvor fant hendelsen sted? Gjennomlesningen er gjort for å øke kunnskapsgrunnlaget og bidra til bedre beslutningsstøtte i det forebyggende sporet.

Betegnelse gjerningsperson brukes i rapporten om personer som har blitt anmeldt og fått status som mistenkt, siktet eller domfelt. Disse personene blir ikke nødvendigvis tiltalt eller dømt. Statistikken gir kun et bilde av lovbrudd og gjerningspersoner slik dette fremstår på tidspunktet da uttrekkene fra Strasak ble gjort

Betegnelsen fornærmet brukes i rapporten om den personen, eller den institusjonen/organisasjonen/firma som er utsatt for hatkriminalitet.

Hva viser statistikken for Sør-Vest politidistrikt?

Oppsummert: Færre hatkriminalitets saker ble registrert i koronaåret 2020. Flest anmeldte saker var knyttet til kriminalitetstypen *annen* og hatefulle ytringer rettet mot hudfarge, nasjonal og etnisk opprinnelse.

Tabell 1: Antall anmeldte saker i Sør-Vest politidistrikt fordelt etter kriminalitetstype og med sakskategori hatkriminalitet.¹²

	2016	2017	2018	2019*	2020*	Endring 2019/20	Prosentvis endring 2019/20
ANNEN	22	29	30	40	29	-11	-28 %
SKADEVERK	2	3	5	7	3	-4	-57 %
TRAFIKK	1					0	0 %
VINNING				1		-1	-100 %
VOLD	8	18	19	17	7	-10	-59 %
ØKONOMI	1					0	0 %
(tom)				1		-1	-100 %
Totalsum	35	50	54	66	39	-27	-41 %

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

Sør-Vest politidistrikt har over tid registrert en økning i anmeldte hatkriminalitetsaker, men denne økningen fortsatte ikke i 2020. Det er grunn til å tro at restriksjonene i forbindelse med koronapandemien førte til færre anmeldte saker da hatkriminalitets-sakene ofte oppstår både i forbindelse med utelivet og sosiale sammenkomster, og i forbindelse med transport til og fra fest/uteliv. Også på nasjonalt nivå ble det anmeldt færre tilfeller av hatmotivert kriminalitet, og antallet anmeldelser viste dermed for første gang en nedgang.¹³

Det er imidlertid viktig å understreke at politiet ikke har oversikt over det reelle omfanget av hatkriminalitet, men kun de

sakene som er registrert i politiets registre. Det betyr at det reelle omfanget av hatkriminalitet i Sør-Vest politidistrikt ikke er kjent for oss.

Hatkriminalitet etter kriminalitetstype

Hatmotivert kriminalitet kan utgjøre en del av ulike typer lovbrudd, og kan oppstå i forbindelse med vold, skadeverk eller annet. Av de ti hovedkriminalitetstypene politiet inndeler alle typer kriminalitet i, finner vi først og fremst hatmotivert kriminalitet innenfor kriminalitetstypene *annen* og *vold*.

Tabell 1 viser antall anmeldte saker i Sør-Vest politidistrikt i perioden 2016-2021. Da feilførte saker er kun tatt bort fra tallmaterialet for årene 2019 og 2020 og vi kan ikke sammenligne anmeldelsestallene direkte tilbake til 2016.

Kriminalitetstypen *annen* omfatter anmeldelser for brudd på straffeloven § 185, hatefulle ytringer og § 186, diskriminering og utgjorde over 70 prosent av alle anmeldelsene innen hatkriminalitet i Sør-Vest politidistrikt i 2020. Deretter følger kriminalitetstypen *vold* på 18 prosent før kriminalitetstypen *skadeverk* med åtte prosent.

Annem

Det ble registrert 29 anmeldelser av ulike kategorier innen kriminalitetstypen *annen* i 2020. Den største gruppen var *0658 Hatefulle ytringer - hudfarge, nasjonal/etnisk opprinnelse* med 21

¹² Korrigerede tall. Anmeldte saker er gjennomgått og saker som ansees som åpenbart feilførte er tatt bort. Dette er ikke gjort for årene 2016-2018.

¹³ STRASAK-rapporten. Anmeldt kriminalitet og politiets straffesaksbehandling 2020 (POD, 2021)

anmeldelser, deretter 0660 *Hatefulle ytringer - homofile orientering* med to anmeldelser og to anmelder knyttet til 1683 *Hensynsløs atferd*.

Vold

Det ble registrert syv anmeldelser på hatkriminalitet knyttet til *vold* i 2020, hvorav fire anmeldelser er innenfor statistikkgruppen 1674 *Trusler* og en anmeldelse var 1677 *Grove trusler*. De øvrige to anmeldelsene var knyttet til 1751 *Kroppskrenkelse* og 0562 *Forulemping av offentlig tjenestemann, annen tjenestemann*

Skadeverk

I 2020 ble det registrert tre anmeldelser knyttet til kriminalitetstypen skadeverk. To anmeldelser var knyttet til 2851 *Skadeverk på eller i bygning*, og en anmeldelse til 2853 *Skadeverk på andre gjenstander (ikke tilh bygn, motorkj. tøy.)*.

Bildet under viser et skadeverk fra 2021, Også i 2020 var flertallet av skadeverkene relatert til antisemittisme (to anmeldelser), mens det tredje var knyttet til religionen islam (en anmeldelse).

Bilde 1: Tagging på en bygning med teksten: "Fuck jøder. Det er min forhud" i 2021. Kilde: Politiet

Hvor i politidistriktet blir anmeldte saker registrert?

Oppsummert: Flest registrerte hatkriminalitetsaker i driftsenhet Jæren, Sandnes og Dalane, mens det blant kommunene ble registrert flest saker i den største bykommunen i politidistriktet, Stavanger. Sammenlignet med 2019 ble det registrert færre anmeldelser i Stavanger, noe som trolig skyldes ulike tiltak knyttet til smittebekjempelse i Koronapandemien. Kategorien skole og arbeid hadde flest anmeldelser, med hendelser i nabolag som den nest største kategorien

Hatkriminalitetssaker ble registrert i alle de fem geografiske driftsenhetene i politidistriktet

Utsnitt av Sør-vest politidistrikt. Kilde: Politiet

Flest saker ble registrert i driftsenhet Jæren, Sandnes og Dalane. Dette er også den mest folkerike driftsenheten, og som totalt sett hadde flest anmeldte kriminalitetssaker i 2020.¹⁴ I tillegg dekker driftsenheten flere av distriktets største byer som Sandnes, Bryne, Sola og Egersund.

Tabell 2: Antall anmeldte saker registrert som hatkriminalitet i Sør-Vest politidistrikt 2016-2020

Driftsenhet	2016	2017	2018	2019	2020	Prosentendring 2020/19	Prosentendring 2016/20
Haugesund og Karmøy	2	21	12	13	10	-23 %	400 %
Jæren, Sandnes og Dalane	16	12	22	22	15	-32 %	-6 %
Sauda-Suldal og Etne-Vindafjord	1	2	2	3	1	-67 %	0 %
Stavanger og Ryfylke	16	13	16	24	10	-58 %	-38 %
Stord	0	2	1	2	2	0 %	
Uspesifisert sted i politidistriktet	0	0	1	2	1	-50 %	
Totalsum	35	50	54	66	39	-41 %	11 %

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

Går vi nærmere inn i statistikkuttrekket, og ser på antall saker fordelt etter kommune finner vi flest saker registrert i den største bykommunen i politidistriktet, i Stavanger med 10 saker. Dette er færre saker enn det som ble registrert i 2019, og det er sannsynlig at koronatiltakene med store restriksjoner knyttet til uteliv førte til færre anmeldelser i Stavanger, på lik linje med andre store byene i Norge. (POD 2021)

I nabolaget, på jobben og skolen, eller i byen og på internett

En gjennomgang av alle sakene i 2020 viser at hatkriminalitet finner sted mange ulike steder og kan ta ulike former.

Ved gjennomgang av straffesakene ser vi at fornærmede blir utsatt for hatkriminalitet i nabolaget, på arbeidet og på skolen, i byen, eller via på ulike type medier.

¹⁴ Se Anmeldt kriminalitet og politiets straffesaksbehandling i Sør-Vest politidistrikt 2020, Sør-Vest politidistrikt, februar 2021 på www.politi.no

Tabell 3: Antall saker registrert som hatkriminalitet fordelt etter åsted 2020

Åsted	Underkategorier av åsted	Antall
Skole/arbeid	Skole	3
	Arbeid	7
Medier	Telefon/brev	2
	Sosiale medier (Tik tok, Facebook)	6
Bysentrum	Sentrum av Stavanger, Sandnes og Haugesund	7
Nabolaget	Leilighet	2
	Gate/fortau/hage	7
Graffiti/herverk på bygninger	Kirkebygninger, kirkegård, asylmottak, skolebygning.	5
Totalt		39

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak/bearbeiding

Skole og arbeid

Kategorien skole/arbeid er den største kategorien. Saker fra 2020 viser at skolebarn er utsatt for hatefulle ytringer fra medelever. Ytringene er knyttet til hudfarge og religion. Taxisjåfører er utsatt for hatefulle ytringer på sin arbeidsplass i forbindelse med kjøring av kunder. Her har gjerningspersonene gjerne også vært beruset. Vektore og ansatte ved restauranter og kjøpesenter er utsatt for hatefulle ytringer i forbindelse med sitt arbeid på kjøpesentre, eller i forbindelse med arbeid på restaurant/pub.

Nabolag

Dette var den nest største kategorien i 2020. Flere saker har funnet sted rett utenfor fornærmede og gjerningspersons bosted, eller i nærheten av bosted. I noen av sakene er barn og ungdom involvert. I enkelte tilfeller kjenner gjerningsperson og fornærmede hverandre, mens andre ganger er det forbigående som har ytret hatefulle utsagn mens de passerte forbi fornærmedes hus og hage. Ytringene er knyttet til etnisitet, hudfarge og religion.

Medier

Med "medier" mener vi her sosiale medier, internett, telefon og epost.¹⁵ Sosiale medier er kun åsted i 15 prosent av sakene. Som Oslo politidistrikt skriver i sin rapport fra 2020, tror også vi at det er grunn til å anta at det reelle antallet

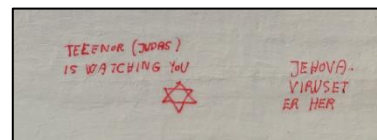
saker er langt høyere enn seks saker, og at det her også er store mørketall. Noe kan skyldes anmeldelsestilbøyeligheten hos publikum, men også det faktum at politiet ikke har opprettet så mange slike saker selv. Kun en av sakene som fant sted via sosiale medier ble fanget opp av nettpatroljen i politidistriktet. Det er et mål at med mer kunnskap om fenomenet hatkriminalitet på sosiale medier vil nettpatroljen i Sør-Vest politidistrikt avdekke flere slike saker i fremtiden.¹⁶

Bysentrum

Med kategorien bysentrum menes områder i forbindelse med utelivet, for eksempel like utenfor puber og restauranter, ved busstasjoner eller i sentrumsgater. Flere tilfeller av anmeldte saker skjer ved både Stavanger busstasjon og Ruten i Sandnes. Gjerningsperson er ofte beruset og utsetter tilfeldig forbigående for hatefulle ytringer knyttet til etnisitet, hudfarge og religion.

Graffiti/herverk

Vi har også en kategori som vi har kalt Graffiti/herverk på bygninger. Med dette menes hatefulle ytringer som blir tagget eller malt på en bygning, eller klistremerker med hatefullt innhold som er limt opp på bygninger. I Sør-Vest politidistrikt er både kirker, kirkegårder og skolebygg utsatt for tagging med hatefullt innhold i 2020. I to av sakene var innholdet anti-semittisk, og et tilfelle

var det rettet mot religionen islam.

Bilde 2: Eksempel på antisemittisk tagging på en bygning. Kilde: Politiet

¹⁵ Definisjonen av medier er også en definisjon som brukes av Oslo politidistrikt.

¹⁶ Se også Hatkriminalitet – Anmeldt hatkriminalitet i 2020. Oslo politidistrikt på www.politiet.no

Hvem er involvert i hatkriminalitet?

Oppsummert: Det ble registrert 72 forhold i 2020, hvorav 37 som fornærmet og 35 som gjerningsperson. Flest menn ble registrert som fornærmet. I alder varierte de fra 12 til 53 år. Flest ble fornærmet i forbindelse med etnisitet, og spesielt hudfarge. Flest menn ble også registrert som gjerningsperson i 2020. I alder varierer de fra 12 år til 73 år. Fornærmede med norsk statsborgerskap utgjorde over 70 prosent, mens 86 prosent av gjerningspersonene hadde norsk statsborgerskap.

En registrert sak kan ha flere forhold, altså flere involverte. I denne rapporten har vi hentet ut statistikk etter forholdene fornærmet, siktet, mistenkt eller domfelt. Da får vi 72 forhold fordelt på de 39 registrerte sakene (se tabell 1).

Tabell 3: Antall forhold knyttet til anmeldt hatkriminalitet i Sør-Vest politidistrikt fordelt etter fornærmet, mistet og siktet

Rolle	Antall forhold
Fornærmet	37
Gjerningsperson	35
Totalsum	72

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

Et eksempel på en anmeldt sak med flere forhold finner vi fra en ungdomsskole i politidistriktet. Flere elever hadde i denne saken utsatt en medelev for hatefulle ytringer knyttet til fornærmedes hudfarge. I denne saken har vi derfor seks forhold; fem forhold som mistenkt og et forhold som fornærmet.

I andre saker igjen har vi kun et forhold. Ofte skjer dette i saker hvor vi mangler opplysninger om de involverte. I 2020 hadde vi flere eksempler på tagging med

hatefullt innhold på veggene av skolebygninger og kirkebygg. I disse tilfeller er fornærmet skole -, eller kirkeeier og mistenkte er ukjent.

Nærmere om fornærmede

Ett statistikkuttrekk fra kriminalitetsregisteret viste 37 forhold som fornærmet i 2020. De fornærmede varierte i alder, kjønn, statsborgerskap og fødeland. Som vist over kan fornærmede også være en organisasjon, firma eller offentligheten. Dette er flere fornærmede enn i 2019, til tross for at det ble registrert færre saker i 2020.

Kjønn

Når det gjelder kjønn får politiet i sine uttrekk opp det kjønnnet vedkommende offisielt er registrert med, og derfor er dette kjønnnet som ligger til grunn for tabell 4. Kategorien offentligheten /organisasjon /firma er alle forhold der fornærmede ikke er et menneske. I denne kategorien inkluderes også personer som roper ut hatefulle ytringer som ikke nødvendigvis er rettet mot en enkelt person. Kategorien inneholder videre politiansatte som i forbindelse med sitt arbeid har vært utsatt for forulemping/hatefulle ytringer på bakgrunn av sin etnisitet, og hærverk og graffiti med hatefullt innhold på offentlige.¹⁷

Tabell 4: Forhold registrert som hatkriminalitet i Sør-Vest politidistrikt 2016-2020, etter kjønn på fornærmet.

Kjønn Fornærmet	2016	2017	2018	2019	2020*
Offentligheten/organisasjon/firma		1	3	5	6
Kvinne	8	6	3	9	12
Mann	10	12	7	17	19
Totalsum	18	19	13	31	37

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak.

Som det fremgår av tabellen ble flest menn registrert som fornærmet i 2020. Selv om tallene tilbake i tid ikke er direkte sammenlignbare, er menn, nesten uten unntak, i stort flertall i alle

¹⁷ Dette er også slik Oslo politidistrikt definerer denne kategorien. Se Hatkriminalitet – Anmeldt

hatkriminalitet i 2020. Oslo politidistrikt, mars 2021

årene etter 2016. Politiet har registrert en økning i alle kategoriene fornærmet siden 2016.

Saksgrunnlag fornærmet

Når vi ser på hvilken sakskategori de fornærmede er knyttet til finner vi at flest er fornærmet i tilknytning til deres etnisitet.

Tabell 5: Antall forhold etter fornærmet fordelt på kriminalitetstype og sakskategori i 2020

Sakskategori:	Kriminalitetstype:		
	ANNEN	SKADEVERK	VOLD
Etnisitet	20	0	5
Funksjonsnedsettelse	2	0	0
LHBT	3	0	1
Religion	2	3	1
Totalsum	27	3	7

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

Med etnisitet menes nasjonal opprinnelse, hudfarge og språk, men denne sakskategorien omfatter også antisemittisme og antisiganisme. (POD 2018).

Som tidligere vist i rapporten var etnisitet den største kategorien i uttrekket gjort etter registrerte saker og slik er det også når det gjelder sakskategori for fornærmet. I sakene som ble registrert i 2020 har gjerne fornærmede blitt kalt en rekke nedsettende og rasistiske ting. Ytringene har fallt i forbindelse med hendelser i bysentrum/uteliv, ofte under alkoholpåvirkning. Eller i nabolaget, på jobben eller skolen og via sosiale medier som Tik Tok, eller Messenger.

Eksempler fra saker i Sør-Vest politidistrikt:

- "Du er en jævla brun drittsekk dra til helvete ut av landet mitt."

- "Jævla pakkisjævel, kom deg ut av landet mitt."

- "Svart apekatt og svart neger og du lukter ekkelt siden du er svart."

I saker hvor fornærmet er en offentlig organisasjon, eller et firma kommer det hatefulle utsagnet gjerne i form av tagging, eller hærverk.

Et eksempel fra en sak i 2020:

- "Jehovaviruset er her" med videre tagging av jødestjernen.

Eller som bildet under viser hvor hakekorset er malt på fjellet ved Glppedalsura i Gjesdal.

Bilde 3: Hakekorset er malt på fjellet ved Glppedalsura. Kilde: Politiet

Når det gjelder tagging og hærverk viser statistikkuttak, både fra 2020 og årene forut, at det ofte er antisemittisk, med motiver som jødestjernen, hakekorset kombinert med hatefulle ytringer mot jødene.

Med funksjonsevne menes fysiske, psykiske eller kognitive funksjoner, for eksempel bevegelses-, syns-, eller hørselsfunksjoner. Det kan også omfatte sykdommer og tilstander som regnes som psykiske lidelser. Nedsatt kognitiv funksjonsevne omfatter redusert evne til mentale prosesser som for eksempel hukommelse og språk. (Kripos 2020)

Saker i Sør-Vest politidistrikt viser at det er gjort narr av fornærmedes funksjonsnedsettelse på sosiale medier.

Med religion menes alle religioner og livssyn, også sekulære livssyn. For at noe skal kunne kallen en religion eller et livssyn er det trolig et krav om en viss utbredelse, og en helhetlig livsanskuelse. (Kripos 2020)

Med homofil orientering ble det tidligere kun omfattet homofili, men en justering ga fra 1. januar 2021 også vern til transpersoner ved at kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk ble gitt et særskilt vern blant annet i straffelovens § 185 og § 186. "Homofil orientering" ble samtidig erstattet med "seksuell orientering" i de samme paragrafene.¹⁸

Eksempler fra saker hvor fornærmet er utsatt for hatefulle utsagn i forbindelse med religion eller seksuell legning, eller funksjonsnedsettelse:

- "hold kjeft jævla gay og bestem deg ka kjønn du like før du snakker»
- "jeg liker ikke lgbt folk som deg, stygge homse, dumme homse faen"

Alder fornærmet

I de sakene hvor den fornærmede var en person var den yngste 12 år og den eldste 53 år. Gjennomsnittsalderen var 29 år.

Ni fornærmede var 18 år, eller yngre, da de ble utsatt for den hatefulle ytringen. Dette utgjør 28 prosent. Flere av barna var elever på ulike barne- og ungdomsskoler. Hendelsene skjedde i fritiden så vel som i skoletiden, gjerne ved bruk av sosiale medier. Hatytringene rommet kategoriene etnisitet, funksjonshemming, religion og seksuell legning.

Tabell 6: Forhold registrert som hatkriminalitet i Sør-Vest politidistrikt gruppert etter alder fornærmede.

Alder fornærmet	2016	2017	2018	2019	2020
18 år og under	2	8	3	7	9
19-29 år	5	8	5	4	8
30-49 år	9	2	2	11	13
50 år og over	2	0	0	4	2
Totalt	18	18	10	26	32

Kilde: Pal for Strasak

Fødeland og statsborgerskap fornærmet

Fornærmede med norsk statsborgerskap utgjorde over 70 prosent av alle fornærmede i 2020. I 2020 hadde 23 fornærmede norsk statsborgerskap, mens øvrige fornærmede hadde statsborgerskap fra Columbia, Cuba, Somalia, Sudan, Syria, Eritrea og Pakistan. Seks av de fornærmede med norsk statsborgerskap hadde et annet fødeland. Fødeland var i disse tilfellene Sør-Afrika, Somalia, Syria, India, Libanon og Afghanistan.

Blant fornærmede som både er norske statsborgere og som er født i Norge, vil det likevel være slik at foreldre/besteforeldre kan ha et annet fødeland en Norge. Opplysninger om foreldres fødeland er ikke tilgjengelig i straffesaksregisteret og vi får ikke opp statistikk på dette slik som vi gjør på fødeland og statsborgerskap.

¹⁸ I forarbeidene er heterofil orientering unntatt

Tabell 7: Forhold registrert som hatkriminalitet i Sør-Vest politidistrikt etter statsborgerskap 2016-2020

Statsborgerskap	2016	2017	2018	2019	2020
AFGHANISTAN				1	
BULGARIA	1				
CANADA	1				
COLOMBIA					1
CUBA					1
ERITREA		1			1
ETIOPIA		1			
JORDAN				1	
MALI				1	
MAROKKO	1				
NAMIBIA		1			
NIGERIA		1			
NORGE	13	13	5	18	23
PAKISTAN					1
POLEN			1	1	
RUSSLAND	1				
SERBIA			1		
SOMALIA			1	3	2
STORBRITANNIA			1		
SUDAN					1
SVERIGE		1			
SYRIA			1		2
SØR-AFRIKA	1				
THAILAND				1	
Totalsum	18	18	10	26	32

Kilde: Pal for Strasak

Nærmere om identifiserte gjerningspersoner

Kjønn gjerningsperson

Også når det gjelder gjerningsperson utgjør menn flertallet av de registrerte. Forskjellen mellom andelen menn og andelen kvinner er større når det gjelder gjerningspersoner sammenlignet med fornærmet. Menn utgjorde flertallet av gjerningspersonene i alle årene etter 2016. I 2019 og 2020 utgjorde menn over 90 prosent av de anmeldte.

Tabell 8: Forhold registrert som hatkriminalitet i Sør-Vest politidistrikt 2016-2020, etter kjønn gjerningsperson.

Kjønn gjerningsperson	2016	2017	2018	2019	2020
Kvinne	1	2	3	1	4
Mann	8	17	24	25	31
Totalt	9	19	27	26	35

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak.

Alder gjerningsperson

Når det gjelder alder er det også forskjell på statistikkuttakene på gjerningspersoner og fornærmede. Det er flere eldre gjerningspersoner, og gjennomsnittsalderen var 30 år i 2020.

I 2020 var de yngste gjerningspersonene 13 år, mens den eldste var 74. Også når det gjelder gjerningspersoner registrerer

vi en økning blant barn etter 2016. Andelen under 18 år utgjør over 30 prosent. Sakene som involverer barn har ofte funnet sted i forbindelse med skole og gjerne ved bruk av sosiale medier.

Tabell 9: Forhold registrert som hatkriminalitet i Sør-Vest politidistrikt gruppert etter alder gjerningsperson (siktet, mistenkt eller domfelt)

Alder gjerningsperson	2016	2017	2018	2019	2020
18 år og yngre	1	1	3	8	11
19-29 år	2	4	9	2	9
30-49 år	4	11	9	10	11
50 år og eldre	2	3	6	6	4
Totalt	9	19	27	26	35

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

Sakskategori og kriminalitetstype gjerningsperson

De fleste gjerningspersonene er siktet, mistenkt eller domfelt for saker innen kriminalitetstypen *annen*, og innen sakskategorien *etnisitet*. Dette følger naturlig ettersom flest også er fornærmet innen denne kategorien og vi har registrert flest saker innen kriminalitetstypen *annen* og sakskategori *etnisitet*.

Tabell 10: Antall forhold etter gjerningsperson fordelt på kriminalitetstype og sakskategori 2020

Sakskategori	Kriminalitetstype		
	Annen	Vold	Skadeverk
Etnisitet	18	4	0
Funksjonsnedsettelse	2	0	0
LHBT	6	0	0
Religion	3	1	1
Totalt	29	5	1

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

Fødeland og statsborgerskap gjerningsperson

Tabell 11: Forhold registrert som hatkriminalitet i Sør-Vest politidistrikt etter statsborgerskap 2016-2020

Statsborgerskap	2016	2017	2018	2019	2020
LITAUEN					1
NEDERLAND					1
NORGE	9	17	27	23	30
POLEN		2			1
SVERIGE				1	
SYRIA					1
TYSKLAND					1
USA				2	
Totalt	9	19	27	26	35

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

I 2020 hadde 86 prosent av gjerningspersonene norsk statsborgerskap. Av 35 registrerte gjerningspersoner hadde 30 norsk statsborgerskap. Blant gjerningspersoner med norsk statsborgerskap viser statistikkuttak at også fødeland er Norge. Tidligere år finner vi et større mangfold blant registrert fødeland for gjerningspersoner med norsk statsborgerskap.

Ruspåvirkning

En gjennomgang av straffesakene viser at flere gjerningspersoner og/eller fornærmet var alkoholpåvirket eller på annen måte ruset. I 13 saker fremkom det at rus var involvert. I øvrige saker fremkommer det ikke ved gjennomlesning av saken at rus er involvert, selv om det ikke kan utelukkes.

Relasjon mellom fornærmede og gjerningsperson

Ved gjennomlesning av straffesakene ser vi at det i 33 prosent av sakene var en relasjon mellom fornærmede og gjerningsperson(ene). I 13 av 39 saker ble det oppgitt at gjerningsperson(ene) og fornærmede kjente hverandre. Det fremgår ikke hvor nære relasjonene var, men registrerte saker viser at hatkriminalitet har oppstått mellom

elever på samme ungdomsskole, mellom naboer (fire saker) og vi har saker hvor hatefulle ytringer har oppstått mellom kolleger på en arbeidsplass. Vi har videre registrert saker hvor gjerningspersoner og fornærmede hadde en relasjon gjennom at de deltok i samme facebookchat, altså hvor de nødvendigvis ikke kjente hverandre utover det digitale rom. I andre saker deltar fornærmede og gjerningsperson på samme fest og ytringer har oppstått blant festdeltagerne.

Avslutning

Avslutningsvis viste koronaåret 2020 en nedgang i antall hatkriminalitetsanmeldelser i Sør-Vest politidistrikt. Begrensningene i forbindelse med sosialt samvær og nedstengning av "utelivet" oppgis som en årsak til reduksjonen da en stor andel av anmeldelsene innen hatkriminalitet nettopp oppstår i forbindelse med uteliv og alkoholkonsum, samt i forbindelse med transport til og fra. Nedgangen innen hatkriminalitetsanmeldelser fant også sted nasjonalt.

Politiet i Sør-Vest registrerte ikke mange hatkriminalitetsanmeldelser i 2020, og vi antar at det er til dels store mørketall på området. De anmeldelsene som blir registrert er i overveiende grad knyttet til etnisitet, spesielt hudfarge og religion og de rammer flest menn og flest unge. I flere tilfeller er fornærmet elev i ungdomsskolen og blir utsatt for hatkriminalitet av sine medelever. Vi ser også at selv om de fornærmede med norsk statsborgerskap er i flertallet er flere født i et annet land. De fleste fornærmede som ikke var norske statsborgere hadde statsborgerskap fra land i Afrika og Midtøsten.

Det blir registrert få hatkriminalitetsaker som bunner i funksjonsevne i politidistriktet. Det er grunn til å tro at det er mørketall på området, ref. rapporten "Stå opp mot hatprat" utgikk av Unge funksjonshemmede" som viser at unge personer med funksjonsnedsettelse daglig møter diskriminering og hatprat i sin hverdag.

Heller ikke anmeldelser knyttet til kjønnsuttrykk og kjønnsidentitet er noe politiet registrerer ofte. Også her er det grunn til å tro at det finnes mørketall.

Anmeldelser som oppstår innen skadeverk som tagging, og annen type hærverk, er i overveiende grad knyttet til antisemittisme.

Også blant gjerningspersoner er menn i flertall. Unge under 18 år utgjør over 30 prosent og vi ser en økning blant yngre gjerningsmenn. Uten å trekke konklusjoner ser vi at en del unge begår hatkriminalitet via sosiale medier, mens hos en del eldre gjerningspersoner blir hatkriminalitet begått i forbindelse med utelivsrelatert aktiviteter og alkoholkonsum.

Heller ikke i 2020 ble det registrert mange anmeldelser knyttet til bruken av medier. Det er grunn til å tro at her er mørketallene høye. Det er et mål at med mer kunnskap om fenomenet hatkriminalitet på sosiale medier vil nettpatruljen i Sør-Vest politidistrikt avdekke flere slike saker i fremtiden.

Kripos. 2020. *Veileder for vurdering av tips om hatefulle ytringer*. Oslo: Kripos.

POD. 2018. *Hatkriminalitet - Veileder for registrering av hatkriminalitet*. Oslo: Politidirektoratet.

POD. 2021. *STRASAK-rapporten 2020*. Oslo: Politidirektoratet.

Unge funksjonshemmede.no. 2020. *Stå opp mot hatprat!*
www.funksjonshemmede.no,
Oslo: Unge funksjonshemmede.

Hatkriminalitet. Anmeldt hatkriminalitet i 2020

Juni 2021

Sør-Vest politidistrikt.

Rapporten er skrevet av Anette Frøyland, Stab for Virksomhetsstyring,

Uttrekk av data: Anette Frøyland

Sør-Vest politidistrikt

Rapport nr. 2/2021